Toetsplan[1] Sociologie

Studiejaar 2025-2026

—

[1] En de huidige implementatie van de elementen hiervan zoals vermeld in respectievelijk artikel 9.2 en artikel 4.2 van de GMW Onderwijs- en Examenregeling van de Bachelor en van de Master 2025-2026.

Inhoud (ctr+click)

Voorwoord **3**

1 Bevordering van het leerproces **4**
1.1 Formatieve en summatieve toetsing 4
1.2 Omgang met moeilijk toetsbare leerdoelen 4
1.3 Omgang met generatieve AI 5
1.4 Programmering van toetsing 5

2 De gehanteerde opstellingsprocedures, beoordelingsprocedures, beoordelingscriteria en de cesuurbepaling **6**
2.1 Gehanteerde opstellingsprocedures 6
2.2 Beoordelingsprocedures 6
2.3 Beoordelingscriteria 6
2.4 Cesuurbepaling en cijferberekening 6
2.5 Inzage en archivering 6

3 De verantwoordelijkheden voor de uitvoering van de verschillende onderdelen van het toetsbeleid **7**

4 De wijze van periodieke evaluatie **8**

Voorwoord

Dit toetsplan en bijbehorend toetsprogramma is gezamenlijk opgesteld door de opleidingsdirecteur (dr. Jacob Dijkstra) en de onderwijscoördinatoren (Rosa Visser MA en Mariska van der Breggen BA). Het toetsplan is afgeleid uit de informatie die in de laatste Kritische Reflectie (2018) is opgenomen over het onderwijsprogramma, toetsing en toetsprocedures van de opleiding. Verder werd de informatie zo veel mogelijk vormgegeven zoals beschreven in de facultaire handreiking voor het opstellen van een toetsplan en toetsprogramma en werd het commentaar van het faculteitsbestuur op eerdere versies verwerkt. De auteurs zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de inhoud van het gehele document, de eindverantwoordelijkheid ligt bij de opleidingsdirecteur. Het toetsplan, toetsprogramma plus de bijlagen zijn ter goedkeuring aan de Examencommissie Sociologie voorgelegd.

Jacob Dijkstra, Groningen, april 2025

1 Bevordering van het leerproces

1.1 Formatieve en summatieve toetsing

De opleidingen Sociologie maken gebruik van een combinatie van formatief en summatief toetsen om studenten te stimuleren om vroeg in de looptijd van de cursus actief aan de slag te gaan met het bereiken van de leerdoelen.

Summatieve toetsing is essentieel om te kunnen vaststellen of de student de leerdoelen in voldoende mate heeft bereikt om de cursus af te ronden. De Examencommissie kan daardoor met vertrouwen tekenen voor het examen van de student die alle tentamens (i.e. alle summatief getoetste schriftelijke tentamens, opdrachten, werkstukken, etc.) van het onderwijsprogramma heeft behaald. Alle tentamens van het onderwijsprogramma tezamen, dekken namelijk de eindkwalificaties van de opleiding.

Formatieve toetsing heeft een informerend doel. Het informeert zowel docenten als studenten over de voortgang van het leerproces. Voor studenten biedt formatieve toetsing de benodigde feedback en aanknopingspunten voor verbetering van leerprestaties, zodat ze zelf de regie kunnen voeren over het eigen leerproces. Studenten krijgen een indruk van de onderwerpen die de docent belangrijk vindt en op welk niveau deze onderwerpen op een bepaald punt in de cursus moeten worden beheerst. Formatieve toetsing geeft docenten feedback op welke onderwerpen nog extra aandacht of uitleg behoeven.

Docenten kiezen in hun cursussen voor combinaties van meerdere vormen van formatieve toetsing. Het stellen van gerichte vragen en het aangaan van discussie en dialoog tijdens de instructiemomenten wordt in bijna iedere cursus toegepast. Deze vormen van formatieve toetsing zijn laagdrempelig voor zowel studenten als docenten, omdat er geen extra tijd hoeft te worden geïnvesteerd om iets in te vullen (studenten) of na te kijken (docenten). Deze twee vormen worden soms aangevuld met opdrachten die studenten tijdens de instructiemomenten in kleine groepjes maken. Studenten beoordelen hun eigen opdrachten aan de hand van modelantwoorden of krijgen peer feedback. Deze groepsopdrachten en discussies worden geobserveerd. In sommige cursussen schrijven studenten een zelfreflectie om zo de eigen voortgang te bewaken. Alle statistiekvakken van de BA-opleiding hanteren bovendien een systeem van wekelijkse werkgroepen en practica. In de eerste wordt huiswerk gemaakt dat voorbereidt op het tentamen en in de tweede worden met statistische software (*R*) analyses geoefend. Beide werkvormen hebben een sterk formatief karakter en bieden de student tijdig de gelegenheid het eigen leerproces bij te sturen.

1.2 Omgang met moeilijk toetsbare leerdoelen

De doelen van de opleiding worden uitgedrukt in eindkwalificaties. Deze betreffen de kennis, het inzicht en de vaardigheden die de student beheerst na het doorlopen van het onderwijsprogramma. Aan het bereiken van de eindkwalificaties wordt gewerkt in de verschillende programmaonderdelen. Voor ieder programmaonderdeel wordt in de leerdoelen beschreven wat een student kan en weet na afronding. In principe wordt ieder leerdoel getoetst met een qua vorm, inhoud en niveau, passende summatieve toets. Zo garandeert de opleiding dat de afgestudeerde de eindkwalificaties van de opleiding heeft bereikt.

Niet alle leerdoelen zijn gemakkelijk in meetbare termen te vangen. De opleiding vindt het belangrijk om ruimte te bieden aan dergelijke leerdoelen, om daarmee de breedte van de beoogde vorming te expliciteren. Naast de leerdoelen die gericht zijn op goed meetbare leerresultaten kunnen docenten daarom opener geformuleerde, aanbodgestuurde, leerdoelen formuleren. Deze leerdoelen drukken

uit wat de docent met het onderwijs beoogt, maar stellen niet het precieze eindresultaat centraal, omdat dat niet eenduidig te voorspellen is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan leerdoelen rondom samenwerken, het ontwikkelen van een kritische academische houding, sociale attitudes zoals het ontwikkelen van interculturele sensitiviteit, persoonsvorming of het aanwakkeren van interesses.

Deze moeilijk toetsbare leerdoelen worden met formatieve toetsing gedekt, hetgeen betekent dat binnen de betreffende cursus aan dit leerdoel is gewerkt en dat de student feedback heeft gekregen op de beheersing van het leerdoel.

De opleiding draagt er echter zorg voor dat alle eindkwalificaties in het toetsprogramma ook op enig moment in voldoende mate *summatief* worden getoetst (reden waarom het toetsprogramma zich concentreert op summatieve toetsen). De Examencommissie controleert of dit het geval is.

1.3 Omgang met generatieve AI

Ook bij de sociologieopleidingen wordt de toetsing van leerdoelen beïnvloed door de opkomst van generatieve AI. Enerzijds wil de opleiding toetsvormen hanteren waarmee ondubbelzinnig kan worden vastgesteld of de *student* (en niet een willekeurig *large language model*) de leerdoelen heeft behaald. Anderzijds wil de opleiding studenten ook AI-wijs maken. Wat het eerste punt betreft heeft de opleiding de volgende lijn gekozen. In een aantal bijeenkomsten, culminerend in een workshop tijdens de Reflectiedag van januari 2025, is er met docenten gediscussieerd over de impact van de opkomst van AI voor leerdoelen en toetsvormen. Dat heeft ertoe geleid dat docenten leerdoelen en toetsvormen hebben aangepast. Er wordt bijvoorbeeld bij een aantal vakken een grotere nadruk gelegd op presentaties in plaats van geschreven werk. Ook zijn bij sommige programmaonderdelen “take-home”-opdrachten vervangen door schrijfopdrachten in de AJ-hal en wordt er meer getoetst op het proces, in plaats van louter op het product. Bij veel schrijfvakken zijn ook “logboek”-opdrachten toegevoegd, waarbij studenten hun werkwijze (met of zonder AI) moeten verantwoorden. Wat het tweede punt betreft is er in 2024 een leerdoel op het vlak van omgaan met generatieve AI toegevoegd aan de cursus Tussen Geld en Geluk (SOBA103A). Op beide punten is er sprake van “werk in uitvoering” en verwacht de opleiding in de nabije toekomst nog meer wijzigingen door te voeren.

1.4 Programmering van toetsing

Door de combinatie van formatieve en summatieve toetsing in iedere cursus en de combinatie van meerdere summatieve toetsvormen, wordt de voortgang van studenten gedurende de looptijd van de cursus regelmatig getoetst. Dit zorgt ervoor dat studenten worden gestimuleerd om vanaf het begin van het blok of semester actief aan de slag gaan met de leerstof en het leergedrag van studenten zodanig gestuurd wordt, dat zij aan het eind van de cursus de leerstof beheersen.

Voor iedere cursus en ieder tentamenonderdeel wordt een herkansing of reparatie (i.e. op basis van feedback corrigeren van de onvoldoende versie van bijvoorbeeld een werkstuk, verslag of thesis) georganiseerd. Dit om ervoor te zorgen dat studenten cursussen redelijkerwijs binnen het academisch jaar kunnen afronden. De herkansingen worden na de tentamenperiode van het volgende blok geprogrammeerd. Dit zorgt ervoor dat de herkansing geen aantrekkelijke optie is. Immers, de herkansing vindt weken later plaats waardoor er tijd moet worden geïnvesteerd om de kennis actief in het geheugen te houden. Bovendien is de tweede herkansingsweek in een periode waarin andere studenten vrij zijn van onderwijs en tentamens.

2 De gehanteerde opstellingsprocedures, beoordelingsprocedures, beoordelingscriteria en de cesuurbepaling

2.1 Gehanteerde opstellingsprocedures

De docent/examinator is verantwoordelijk voor het opstellen van het tentamen. Aandachtspunten zijn hierbij:

- keuze toetsvorm (essay, multiple choice, deelopdrachten, of een combinatie hiervan);
- weging van toetsonderdelen wanneer er sprake is van een combinatie;
- hoeveelheid, formulering en niveau van de toets (wordt door een peer reviewer beoordeeld);
- taal waarin de toetsen/opdrachten worden aangeboden;
- de herkansing;
- transparantie over bovenstaande punten in communicatie met studenten;
- hoeveelheid tijd voor het tentamen en organisatie ervan, zoals surveillance en het voorkomen van fraude;
- opstellen van beoordelingsprocedure van de toets(vormen) vooraf.

Bij het opstellen van het tentamen/de toetsopdracht benadrukt de Examencommissie:

- taalkundige zorgvuldigheid (formulering en spelling)
- aandacht voor de lengte van het tentamen
- aanpassing van het tentamen n.a.v. de peer review wordt gedocumenteerd.

Docenten wordt gevraagd het concepttentamen vooraf voor peer review voor te leggen aan een collega-docent.

2.2 Beoordelingsprocedures

Bij het beoordelen van het tentamen/de toetsopdracht worden de facultaire nakijktermijnen gehanteerd (d.w.z. binnen 10 werkdagen). Docenten kunnen gebruik maken van de mogelijkheid om multiple choice tentamens te laten verwerken bij ESI. Eventueel kan de beoordeling na itemanalyse worden aangepast.

2.3 Beoordelingscriteria

Het beoordelingsmodel (of de antwoordsleutel) is vooraf beschikbaar. Eventuele aanpassingen worden gedocumenteerd.

2.4 Cesuurbepaling en cijferberekening

De docent is primair verantwoordelijk voor het bepalen van cijfer en cesuur, waarbij gebruik gemaakt kan worden van toetsanalyse (zoals uitgevoerd door ESI).
Cijfers voor toetsen (of een combinatie van toetsen) mogen worden afgerond op 1 decimaal, Voor de Masterscriptie wordt het cijfer afgerond op een halve punt.

2.5 Inzage en archivering

De docent is verantwoordelijk voor het organiseren van een inzage binnen zes weken na het vaststellen van het cijfer, en in elk geval voor het hertentamen. De docent bewaart de tentamens conform de regels voor een periode van 7 jaar, of levert deze aan bij het onderwijssecretariaat voor archivering.

3 De verantwoordelijkheden voor de uitvoering van de verschillende onderdelen van het toetsbeleid

De docent/examinator, directeur onderwijs en Examencommissie hebben elk een eigen verantwoordelijkheid bij de uitvoering van het toetsbeleid.
De docent/examinator:

- stelt de leerdoelen van de cursus op en zorgt ervoor dat deze aansluiten bij de eindkwalificaties van de opleiding.
- maakt de keuze voor de toetsvorm op grond van de leerdoelen van de cursus.
- maakt de relatie zichtbaar tussen de leerdoelen/-leerstof en de toetsvragen.
- stelt de beoordelingscriteria op.
- zorgt voor peer review.
- is verantwoordelijk voor het tijdig en volledig informeren van studenten over de praktische gang van zaken rondom de toetsing (o.a. leerdoelen, leerstof, toetsvorm, beoordelingscriteria, datum toetsafname en herkansing, en moment van inzage).
- is verantwoordelijk voor het tijdig en volledig informeren van studenten over de vorm/inhoud van het tentamen, bijvoorbeeld door voorbeeldtentamenvragen beschikbaar te stellen.
- is aanwezig bij de afname of zorgt voor een vervangende docent
- is eindverantwoordelijke voor de beoordeling van de studenten op curriculumonderdelen.
- voert de toetsing uit conform de vooraf aangegeven toetsvorm.
- organiseert een tentameninzage.

De Directeur Onderwijs:

- stelt jaarlijks het toetsplan en toetsprogramma op en initieert besluiten van de Progammacommissie over evt. aanpassingen van eindkwalificaties.

De Examencommissie:

- is eindverantwoordelijk voor de beoordeling van studenten op opleidingsniveau.
- stelt op grond van het toetsplan vast of voor alle tracks de beoogde eindkwalificaties gerealiseerd kunnen worden met het voorgestelde programma (= leerdoelen curriculumonderdelen + toetsing in de curriculumonderdelen).
- controleert op de naleving van het toetsplan en kan zonodig aanpassingen van toetsvormen voorstellen.

4 De wijze van periodieke evaluatie

Jaarlijks wordt het Toetsplan geactualiseerd op grond van de OERen van de opleidingen. Periodiek stelt de Examencommissie vast of het Toetsplan wordt uitgevoerd, door het controleren van de door de docent aangeleverde documentatie en deze met docenten te bespreken.